

Жаба М.

*аспірант, асистент
кафедри господарського
та торговельного права
факультету права та
адміністрації, Сілезький
університет, м. Катовіце*

Żaba M.

*PhD student, Assistant of
Department of Commercial
Law, Faculty of Law and
Administration, Silesian
University in Katowice*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЧЛЕНІВ КО- ОПЕРАТИВУ У ПОЛЬСЬКОМУ ПРАВІ

I. Вступні положення

У світлі польського права кооператив є юридичною особою корпоративного типу, яка діє через свої органи та є наділена цивільною правосуб'єктністю окремо від своїх членів [1, с. 73]. У справах щодо діяльності кооперативу органи останнього, як правило, виявляють свій статус у вигляді рішень. Тим самим, рішення приймаються як у індивідуальних справах, так і у справах, які стосуються усіх членів кооперативу. До того ж рішення можуть торкатися не тільки майнових, але також організаційних питань.

З огляду на можливість приймати органами рішень у суттєвих для кооперативу справах, польський законодавець ввів можливість піддавати рішення відповідному контролю. Такий контроль може здійснюватися чи у касаційному провадженні, чи у внутрікооперативному провадженні або ж у судовому провадженні [1, с. 73].

Згідно з положенням § 1 ст. 36 Закону Польщі про кооперативне право (далі як: ЗпКП) [2] загальні збори членів є найвищим органом кооперативу. З огляду на правовий статус загальних зборів членів кооперативу – польський законодавець надав право на оскарження рішень цього ж органу вузькому колу осіб.

Задля правильного функціонування кооперативу усі рішення загальних зборів кооперативу повинні прийматися з дотриманням правил передбачених законом, статутом чи регламентом. Польський законодавець з метою забезпечення правильності приймання рішень загальними зборами передбачив принципово у положенні ст. 42 ЗпКП судовий механізм контролю цих рішень.

У польській правовій літературі підкреслюється, що рішення може спричинити правові наслідки, якщо були виконані чотири основні умови [1, с. 74]. По-перше, рішення мусить прийматися відповідним органом. По-друге, рішення мусить прийматися на засіданні цього ж органу, яке було скликане у належний спосіб при дотриманні кворуму, якщо закон не передбачає інше. По-третє, рішення мусить прийматися відповідною більшістю голосів, яка передбачена законом, статутом або регламентом. По-четверте, рішення мусить бути правильно записане у протоколі зборів. Тільки після виконання тих чотирьох умов можна говорити про правильне прийняття рішення органом кооперативу.

Слід підкреслити, що рішення загальних зборів кооперативу можуть прийматися успішно, коли на засіданні присутня щонайменше половина членів, які мають право голосувати, якщо законодавство або статут не передбачають інакше. Згідно з положенням § 2 ст. 41 ЗпКП рішення приймаються простою більшістю голосів від числа присутніх членів, якщо законодавство або статут не передбачають інакше. У світлі польського законодавства кожен член кооперативу наділений одним голосом без огляду на кількість часток, що їм належать. Це основна відмінність від польського регулювання, яке діє у випадку товариств капіталів, де існує можливість привілеювання акції та частки у питанні права голосу.

II. Можливість оскарження рішень загальних зборів членів кооперативу та види позовів

Положення ст. 42 ЗпКП передбачає в основному три види позовів, які дають можливість оскаржити рішення прийняте загальними зборами членів кооперативу: позов про скасування рішення (пол. *powództwo o uchylenie uchwały*) (§ 3 ст. 42), позов про визнання недійсності рішення (пол. *powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały*) (§ 2 ст. 42 та також § 9 ст. 42) та позов про визнання неіснування рішення (пол. *powództwo o ustalenie nieistnienia uchwały*) (§ 9 ст. 42). Відносно до положення ст. 30 Цивільного процесуального кодексу Польщі [3, далі як: ЦПК Польщі] кожен із вищезазначених позовів пред'являється у суд за місцезнаходженням кооперативу. Натомість судом першої інстанції у справах оскарження рішення загальних зборів шляхом подання одного з вищевказаних позовів є обласний суд (пол. *sąd okręgowy*) (§42 ст. 17 ЦПК Польщі).

З огляду на те, що кожне рішення загальних зборів призводить до різноманітних правових наслідків, воно має бути прийняти у відповідності з положеннями законодавства. Так, рішення не може порушити імперативні норми [4, с. 114]. У відношенні до рішень, які суперечать чинному законодавству, польський законодавець прямо закріплює, що такі рішен-

ня є недійсними за законом (§ 2 ст. 42 ЗпКП). Відповідність рішення загальних зборів законодавству треба оцінювати щодо законодавства, яке було чинне у день прийняття рішення [6, с. 207-208].

Натомість у випадку прийняття рішення, яке суперечить положенням статуту чи добрим звичаям, або загрожує інтересам кооперативу чи має на меті порушення прав його члена, легітимовані суб'єкти мають право пред'явити позов про скасування такого рішення. У польській доктрині підкреслюється, що таке рішення є оспорюваним [5, с. 125]. Це означає, що рішення суду, на підставі якого відхиляється рішення загальних зборів, що було прийняте з порушенням вказаних передумов, має наслідком стан, якби рішення взагалі не було прийняте. У іншому випадку рішення надалі функціонує у господарському обороті.

До того ж, польський законодавець у випадку рішень загальних зборів – крім рішень недійсних (§ 2 ст. 42 ЗпКП) та оспорюваних (§ 3 ст. ЗпКП) – ввів третю категорію т.зв. рішень неіснуючих (§ 9 ст. 42 ЗпКП). Як зазначають деякі польські автори, про неіснуюче рішення мова йде, коли виступають основні порушення у обсязі конструкційних елементів рішення, наприклад прийняття рішення за відсутності кворуму, прийняття рішення за відсутності передбаченої законом або статутом більшості голосів тощо [4, с. 122-123]. Додатково вони підкреслюють, що якщо рішення в дійсності не було прийняте, то не можна говорити про дійсність або недійсність рішення, тому що таке рішення взагалі не існує [4, с. 123]. З уваги на спірний характер т. зв. неіснуючих рішень, вони не будуть предметом аналізу цієї статті.

III. Позов про визнання недійсності рішення загальних зборів кооперативу та позов про скасування рішення загальних зборів кооперативу

III.1. Передумови для оскарження рішення загальних зборів кооперативу

Згідно з положенням § 2 ст. 42 ЗпКП рішення, яке суперечить законодавству, є недійсним. Ця редакція положення чітко вказує, що рішення загальних зборів, прийняте з порушенням положень закону, є недійсним *ex lege*. Слід зазначити, що у рамках контролю здійснюваного згідно з раніше згаданим положенням дослідженню може підлягати як формальна, так і мериторична відповідність рішення законодавству [5, с. 124]. Як підкреслюється у польській судовій практиці, вимога про визнання недійсності рішення загальних зборів пов'язана із зазначенням імперативної норми закону, яка була порушена цим рішенням [7]. Крім того, треба підкреслити, що необхідною умовою позовної заяви про визнання не-

дійсності рішення, є зазначення правового інтересу щодо отримання судового рішення [8]. Згідно положення ст. 189 ЦПК Польщі позивач може вимагати визнання судом існування або неіснування правовідносин або права, якщо він має у цьому правовий інтерес. Необхідно ствердити, що позов про визнання недійсності рішення має правовий характер позову про визнання існування або неіснування права (правовідносин).

Згідно положення § 3 ст. 42 ЗпКП рішення, які суперечать статуту чи добрим звичаям або загрожують інтересам кооперативу чи мають на меті порушення прав його члена, можна оскаржити в суд за допомогою позову про скасування рішення. З огляду на редакцію положення § 2 ст. 42 ЗпКП слід також зробити висновок, що таке рішення загальних зборів не є нікчемним правочином, але оспорюваним. До того ж видається, що польський законодавець на відміну від редакції положень § 1 ст. 249 та також § 1 ст. 422 КТТ [12], у положенні § 3 ст. 42 ЗпКП неправильно використав логічні сполучники. У положеннях щодо акціонерного товариства та товариства з обмеженою відповідальністю передбачено, що рішення акціонерів (учасників), які суперечать статуту (договору) товариства або добрим звичаям та загрожують інтересам товариства чи мають на меті порушення прав його акціонера (учасника), можна оскаржити перед товариством за допомогою позову про скасування рішення. У випадку положення § 3 ст. 42 ЗпКП замість логічного сполучника «та» (пол. «i») польський законодавець помістив логічний сполучник «або» (пол. «lub»). У результаті в місце кон'юнкції передбаченої для товариств капіталів введена диз'юнкція для кооперативів. Це спричинає розбіжності у інтерпретації цього ж положення [1, с. 78; 4, с. 116; 9, с. 42]. Це положення є у принципі інтерпретоване таким чином, що позов про скасування рішення загальних зборів повинен бути обґрунтованим однією з чотирьох підстав закріплених у § 3 ст. 42 ЗпКП. У випадку врегулювання закріпленого для товариств капіталів для сформування підстав позову про скасування рішення необхідним є здійснення двох передумов, які були поміщені законодавцем у двох окремих групах. Перша група охоплює суперечність статуту товариства та суперечність добрим звичаям. Натомість друга група включає загрозу інтересам товариства та цілеспрямованість порушення прав учасника (акціонера). На мою думку, з огляду на вищевказану різницю треба критично віднестися до редакції § 3 ст. 42 ЗпКП, тому що у чинному законодавстві вистачить наявності лише одної передумови, щоб пред'явити позовну заяву про скасування рішення загальних зборів кооперативу.

У судовій практиці підкреслюється, що рішення загальних зборів прийняте у спосіб, який суперечить положенням статуту чи добрим звичаям або загрожує інтересам кооперативу чи має на меті порушення прав члена, є оспорюваним правочином [10]. Це значить, що особи наділені активною правомочністю для пред'явлення позову про скасування рішення, можуть підривати його правову силу принципово за допомогою позову про скасування. Крім того, треба підкреслити, що у випадку збігу підстав щодо пред'явлення позову про визнання недійсності з підставами позову про скасування рішення, пріоритет має нікчемність правочину, яка є результатом порушення рішенням законодавства [11]. Таким чином, суперечність рішення статуту може бути підставою, щоб скасувати рішення лише у випадку, коли рішення не суперечить одночасно положенням чинного законодавства.

III.2. Активна легітимація для подання позовної заяви

Активна легітимація, щоб пред'явити позов про скасування рішення належить кожному члену кооперативу та правлінню. Виняток становить оскарження рішення у справі виведення або виключення члена кооперативу. У такому випадку легітимацію має лише член кооперативу, який був з неї виведений або виключений. Слід підкреслити, що активною легітимацією наділені також члени, відсутні на загальних зборах, якщо вони були скликані неправильно [1, с. 78]. Право пред'явити позов про скасування рішення має теж прокурор (ст. 55 – 60 КЦП Польщі).

У випадку позову, закріпленого положенням § 2 ст. 42 ЗпКП, активну легітимацію зумовлює передусім питання наявності правового інтересу. Це обумовлено фактом, що позов про визнання рішення недійсним є видом позову спрямованим на підтвердження судом відсутності правовідносин. Вказане положення § 2 ст. 42 ЗпКП діє у тісному зв'язку з положенням § 1, яке закріплює, що рішення загальних зборів стосуються усіх членів кооперативу та усіх його органів. Метою позову про визнання недійсності рішення є припинення наслідків рішення прийнятого з порушенням закону перед членами кооперативу й правлінням. Крім того, треба зазначити, що позивач, членство якого у кооперативі закінчилось у ході провадження, мусить представити до моменту винесення рішення, що й надалі має як колишній член кооперативу правовий інтерес, щоб оскаржити рішення. Іншими словами, активною легітимацією щодо пред'явлення позову про визнання недійсності рішення наділені тільки ті колишні члени кооперативу, права яких були порушені рішенням [5, с. 123].

III.3. Пасивна легітимація у випадку подання позовної заяви

Відповідачем у процесі, предметом якого є скасування рішення або визнання недійсності рішення, може бути лише кооператив. Згідно § 1 ст. 48 ЗпКП кооператив у принципі представляється правлінням. Натомість у випадку, коли рішення загальних зборів було оскаржене саме у суд правлінням, він представляється представником обраним рішенням наглядової ради. Крім того, у ситуації, коли один із членів правління пред'явив позов, то інші члени правління уже не вправі представляти кооператива [13, с. 13]. Натомість у спорі щодо скасування рішення або визнання його недійсним кооператив, у якому не була обрана наглядова рада, представляється представником, обраним загальними зборами членів кооперативу.

Треба підкреслити те, що якщо представник не був взагалі обраний, суд, що розглядає справу щодо скасування або визнання недійсним рішення загальних зборів, призначає куратора для кооперативу (пол. kurator dla spółdzielni). У цьому випадку відповідним судом є не реєстровий суд, а процесуальний суд [13, с. 13]. Разом з тим, повноваження для призначення куратора має обласний суд (пол. sąd okręgowy). Слід погодитися з точкою зору, що куратор може бути призначений судом як до, так і після пред'явлення позову [13, с.13]. Можливість призначення куратора ще до дня пред'явлення позову може бути обумовлена необхідністю надання позивачеві забезпечення його позову. Умовою для призначення куратора є ситуація, коли ні наглядова рада, ні загальні збори не могли призначити представника до дня закінчення строку оскарження рішення суду у питанні забезпечення вимог позивача. Суд може призначити куратора лише за клопотанням кооперативу, тому що не передбачене положення, яке дає можливість суду діяти з обов'язку служби.

III.4. Строки для подання позовної заяви

Згідно з положенням § 6 ст. 42 ЗпКП позовна заява про скасування рішення повинна бути подана у шеститижневий строк з дня проведення загальних зборів. Однак, польський законодавець закріплює також другий строк для подання цієї позовної заяви. Якщо загальні збори скликані неправильно, і як наслідок у них не брав участі член правління, він має право подати позовну заяву в шеститижневий строк з дня отримання ним інформації про рішення, але не пізніше, ніж протягом одного року з дня проведення загальних зборів. Треба зазначити, що у випадку коли законодавство або статут передбачають повідомлення члена про рішення загальних зборів, вказаний шеститижневий строк може починатися з дня повідомлення члена про рішення загальних зборів у такий спосіб, який був передбачений законодавством або статутом. Представники доктрини

підкреслюють, що хоча вказаний строк не підлягає поновленню згідно положення § 1 ст. 167 ЦПК Польщі, але суд може як виняток не взяти до уваги закінчення цього строку, якщо залишення рішення загальних зборів у силі могло би спричинити для члена кооперативу несприятливі наслідки та пропущення строку щодо оскарження цього рішення було виправданим надзвичайними обставинами та не є надмірним [4, с. 119]. Вказані обставини повинні виступити разом, щоб було можливим не брати до уваги закінчення терміну до оскарження.

З огляду на матеріально-правовий характер положення § 6 ст. 42 ЗпКП до строку пред'явлення позову про скасування рішення не застосовується положення § 2 ст. 165 ЦПК Польщі. Щодо останнього положення, яке дозволяє подання процесуального письма у польському поштовому відділенні оператора вказаного у Законі Польщі від дня 23 листопада 2012 р. «Поштове право» або у поштовому відділенні оператора, який надає послуги у іншій державі-члена ЄС, - то є однозначною необхідність його подання у суд. Це положення відноситься лише до процесуальних строків. У зв'язку з цим треба погодитися з точкою зору, представленою у польській доктрині, яка полягає в тому, що подання позову у поштовому відділенні не достатньо для того, щоб дотримати вказаного строк та позов про скасування рішення мусить надійти до суду впродовж шеститижневого строку [4, с. 120].

У випадку, коли підстави оскарження рішення шляхом позову про його скасування відносяться не до усіх його положень, в той же час існує можливість скасувати тільки ці його положення, які суперечать статуту, добрим звичаям або загрожують інтересам кооперативу чи мають на меті порушення прав його члена [14, с. 8].

Підставою для пред'явлення позову про визнання рішення недійсним є положення ст. 189 ЦПК Польщі. Про допустимість такого позову свідчить редакція положень § 2 і § 9 ст. 42 ЗпКП [17].

З огляду на те, що польський законодавець не закріплює у положеннях закону про коопераційне право строків для пред'явлення позову про визнання рішення недійсним, треба ствердити, що такий позов може бути пред'явлений у будь-який час. Оскаржене рішення не може бути скасоване судом, тому що суд вказує лише чи дане право або правовідносини існують. Тим самим до позову про визнання недійсності рішення загальних зборів кооперативу не застосовується строк позовної давності. Це основна відмінність щодо врегулювання оскарження рішень загальних зборів товариств капіталів, тому що польський законодавець передбачає у положенні § 3 ст. 252 КТТ та § 2 ст. 425 КТТ строки позовної давності.

До позову про визнання недійсності рішення загальних зборів можна віднести рішення Апеляційного суду у Варшаві від 21 червня 2000 р. [15]. У висновку рішення суд підкреслив, що правовий інститут давності застосовується лише до майнових вимог. До того ж він відзначив, що законну силу не втрачають ці вимоги щодо визнання наявності або відсутності правовідносин, які ґрунтуються на ст. 189 ЦПК Польщі. Це не значить натомість, що вимоги, яких підставою є ст. 189 ЦПК Польщі, можуть бути висунуті безстроково, тому що передумовою мусить бути правовий інтерес. Слід зазначити, що у разі прийняття рішення загальними зборами, яке суперечило би закону, правовий інтерес у питанні пред'явлення позову у суд має кожен член кооперативу [16, с. 35]. Водночас треба підкреслити, що рішення суду, у якому стверджується недійсність рішення загальних зборів або на підставі якого касується рішення загальних зборів, має правову силу для усіх членів кооперативу та усіх його органів.

IV. Заключні положення

Проблематика рішень, які приймаються загальними зборами у неправильний спосіб, є предметом доктринальних спорів у польській літературі. Закріплені польським законодавцем відмінності, які стосуються строків та передумов позовів про скасування рішення та також визнання недійсності рішення загальних зборів, слід визнати обґрунтованими та доцільними. Важливість та предмет прийнятого загальними зборами рішення будуть детермінувати вибір правильного позову легітимованим суб'єктом.

Не викликає сумнівів, що польський законодавець мусить постійно слідувати змінам, які відбуваються не тільки на державному, але також на європейському ринку та послідовно адаптовувати регулювання. На мою думку, законодавчим змінам треба піддати передумови оскарження рішень шляхом позову про скасування рішення загальних зборів. Згідно з конструкцією передбаченою у Кодексі торгових товариств, логічний сполучник «або» повинен бути замінений сполучником «та (одночасно)». Це дозволить інакше сформулювати підстави позову про скасування рішення загальних зборів, тому що дотримання лише однієї із чотирьох передумов здається недостатнім, щоб пред'явити позов у суд. Кумулятивне виконання двох передумов, які були би поміщені польським законодавцем у дві групи, як це було передбачено у випадку товариств капіталів, здається доцільним також у випадку оскарження рішень загальних зборів кооперативів.

I. H. Cioch, Prawo spółdzielcze, Warszawa: WoltersKluwer. – 2011. – 679 cc.

2. Ustawa z dnia 16 września 1982 r.: Prawo spółdzielcze // Dz. U. 1982. – Nr 30. – Poz. 210 ze zm.
3. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r.: Kodeks postępowania cywilnego // Dz. U. 1964. – Nr 43. – Poz. 296 ze zm.
4. A. Stefaniak (red.), *Prawo spółdzielcze. Ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych. Komentarz*, wyd. 13, Warszawa: WolterKluwer. – 2014. – 528 cc.
5. K. Kwapisz-Krygel (red.), *Prawo spółdzielcze. Komentarz*, wyd. 3, Warszawa: LexisNexis. – 2014. – 336 cc.
6. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., V CSK 260/09 // *Monitor Prawniczy*. - № 4 p. 2011.
7. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2011 r., V CSK 239/10 // *LEX nr 1102882*.
8. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 marca 2014 r., I ACa 856/13 // *LEX nr 1459059*.
9. A. Sikorska-Lewandowska, *Sprzecznosc uchwały rady nadzorczej ze statutem spółki lub spółdzielni* // *Przegląd Prawa Handlowego*. - № 11 p. 2013.
10. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 października 2016 r., I ACa 460/16 // *LEX nr 2250220*.
11. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 14 września 2012 r., I ACa 784/12 // *LEX nr 1223212*.
12. Ustawa z dnia 15 września 2000 r.: Kodeks spółek handlowych // *Dz.U.*, 2000. – Nr 94. – Poz. 1037
13. A. Zbiegień-Turzańska, *Specjalne zasady reprezentacji spółdzielni* // *Przegląd Prawa Handlowego*. - № 4 p. 2017
14. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 1999 r., I CKN 1088/97 // *Monitor Prawniczy*. - № 11 p. 1999
15. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 21 czerwca 2000 r., I ACa 208/00 // *LEX nr 48366*
16. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2013 r., I CSK 382/13 // *Monitor Spółdzielczy*. - № 5 p. 2013
17. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 2009 r., I CSK 535/08 // *LEX nr 518133*.

Жаба М. Окремі проблеми оскарження рішення загальних зборів членів кооперативу у польському праві

Це дослідження розкриває проблематику оскарження рішень загальних зборів членів кооперативу у праві Республіки Польща. У статті були проаналізовані два види позовів, за допомогою яких можливе оскарження рішення загальних

зборів членів кооперативу, а саме: позов про скасування рішення та позов про визнання недійсності рішення. Треба підкреслити, що основна форма цих двох інститутів, викладена у ст. 42 Закону Польщі про кооперативне право, певною мірою відрізняється від врегулювання оскарження рішень загальних зборів товариств об'єднань капіталів. Таким чином, головною метою статті є висвітлення найважливіших відмінностей не тільки між позовом про скасування рішення та позовом про визнання недійсності рішення, а також передумовами й строками для подання позовних заяв, але й між оскарженням рішень загальних зборів членів кооперативу та оскарженням рішень загальних зборів товариств об'єднань капіталів.

Ключові слова: рішення загальних зборів членів кооперативу, позов про скасування рішення, позов про визнання недійсності рішення, польська регуляція

Żaba M. Selected issues on challenging a resolution of the general meeting of cooperative members under Polish law

This paper deals with the issues related to challenging resolutions of the general meeting of cooperative members under Polish law. Two types of actions that are action for annulment of resolution and action for declaration of invalidity of resolution were analyzed in this paper. It should be emphasized that the main form of these two legal institutions, which are regulated in Art. 42 of the Polish Cooperative Act, to some extent differs from the regulation of challenging resolutions of shareholders' meeting in companies. According to that the primary aim of this paper was to present the most important difference not only between action for annulment of resolution and action for declaration of invalidity of resolution and premises or terms for bringing these actions, but between challenging resolutions of the general meeting of cooperative and challenging resolutions of the shareholders' meeting of companies as well.

Keywords: resolution of the general meeting of cooperative, action for annulment of resolution, action for declaration of invalidity of resolution, Polish regulation